



West-Europa



LES 1 KLIMAAT EN LANDSCHAP

West-Europa heeft een zeeklimaat. Dat betekent dat het klimaat flink beïnvloed wordt door de zee. Zeewater warmt minder snel op dan land, en het koelt ook minder snel af. Hierdoor zijn de zomers in West-Europa niet heel heet (vanwege het koelere zeewater) en de winters niet heel koud (vanwege het warmere zeewater).

Het nadeel van deze ligging aan zee is dat we regelmatig een regenjas nodig hebben. Op zee verdampt een deel van het water. Hoog in de lucht koelt de waterdamp af en condenseert. De condensdruppels vormen wolken. De wolken drijven naar het land omdat daar de luchtdruk lager is (boven zee hangen immers al die condensdruppels). Eenmaal boven het land laten de wolken een deel van hun inhoud als regen of sneeuw vallen. En dus worden wij nat. Gelukkig liggen Groot-Brittannië en Ierland ten westen van ons en vangen zij de eerste regenbuien op die vanaf de Atlantische Oceaan onze kant op komen. Dat scheelt. Het voordeel van al die regen is dat gewassen hier goed kunnen groeien (behalve als ze niet van te veel water houden).

Ons klimaat wordt ook beïnvloed door de Golfstroom. Deze stroom van relatief warm, zout water komt vanuit de Golf van Mexico en stroomt langs de kusten van Ierland en Noorwegen naar de Noordpool. Daar buigt hij af richting Groenland, maar dan is het zoute, warmere water al naar de bodem van de oceaan gezonken. (Het relatief warme water is namelijk zwaarder dan het koude poolwater.) Langs Groenland stroomt voornamelijk oceaanwater dat (iets) zoeter en (aanzienlijk) kouder is. Dat land profiteert dus niet van de Golfstroom.

Hoe meer ijsbergen en gletsjers er smelten in het noordpoolgebied, hoe meer zoet, koud water er in de oceaan komt en hoe moeilijker het wordt voor de zoutere (en dus zwaardere) Golfstroom om voor warmte te kunnen zorgen. Uiteindelijk zou daardoor de hele warme Golfstroom kunnen verdwijnen en zouden wij net zulke koude winters kunnen krijgen als nu in New York.

In West-Europa zie je uiteenlopende kusten. De kusten in Nederland en België zijn vrij vlak. Het strand gaat over in een duinenrij en daarachter wonen wij (tenzij we dijken gebouwd hebben als extra kustversteving). De zee en de wind zorgen voor de aan- en afvoer van zand, zodat de kust bij elk tij (eb en vloed) een beetje verandert. Wordt het te gortig en heeft de zee een heel stuk van de kust afgeslagen, dan halen we zand uit zee om het strand en de duinen weer steviger te maken.

Delen van de kust van Engeland en Frankrijk zien er heel anders uit. Dat zijn steile kliffen. Vanuit zee steken metershoge rotsen recht omhoog, alsof het land ruw is afgescheurd. Aan beide kusten is te zien dat dit vroeger (in de ijstijd) één en hetzelfde gebied was. Ook deze kusten hebben te lijden onder de zee. Onderaan beukt het zeewater tegen de rotsen en ook hier breken er van tijd tot tijd stukken af. Soms stort een stuk rots in zee en blijft er een losse pilaar of boog staan, zoals in Noord-Frankrijk goed te zien is bij Etretat.

De westkust van Ierland is heel speciaal. Hier vind je grote, zeshoekige pilaren van basaltsteen. Ze zijn meer dan 60 miljoen jaar geleden ontstaan bij een vulkaanuitbarsting. De lava koelde zo snel



af, dat het ineenkromp tot deze hoekige pilaren. De hoekige basaltblokken worden bij ons gebruikt om dijken te verzwaren.

De Ieren noemen deze kust de *Giant's Causeway*. Volgens de legende zou een reus (*giant*) met liefdesverdriet een pad aangelegd hebben van Ierland naar Schotland (waar zo'n zelfde kust te vinden is), omdat zijn geliefde daar naartoe gevlucht was (<http://www.causewaycoastandglens.com/Giants-Causeway.T1144.aspx>).

LES 2 WONEN EN REIZEN

West-Europa is dichtbevolkt en Nederland is met 17,5 miljoen inwoners op 41.000 km² het dichtstbevolkte land van West-Europa. België is qua oppervlak iets kleiner (30.000 km²), maar er wonen ook aanzienlijk minder mensen: 11,5 miljoen. Luxemburg is niet groter dan de provincie Drenthe (2500 km²). Er wonen slechts 600.000 mensen; in het voor Nederlandse begrippen dunbevolkte Friesland wonen er ongeveer evenveel.

Frankrijk is het grootste land van Europa. Het is ruim 30 keer zo groot als Nederland, maar er wonen slechts 4 keer zoveel mensen als in Nederland (67 miljoen). De bevolkingsdichtheid in Frankrijk verschilt sterk per gebied. Het gemiddelde is 114 inwoners per km². Maar in het Île de France (de regio Parijs) wonen ongeveer 970 mensen per km², in de streek Limousin nog geen 50. Na Frankrijk is Duitsland wat oppervlakte betreft het grootste land van Europa. De bevolkingsdichtheid is echter veel groter. In Duitsland wonen gemiddeld 233 mensen op een km². Het inwonertal van Duitsland is ongeveer 83 miljoen.

Het Verenigd Koninkrijk is bijna 6 keer zo groot als Nederland en er wonen ongeveer net zo veel mensen als in Frankrijk. Er is vaak verwarring over de benaming van het Verenigd Koninkrijk. Het grote eiland met Engeland, Schotland en Wales wordt Groot-Brittannië genoemd. Samen met het noordelijkste stuk van Ierland, Ulster, vormt het het Verenigd Koninkrijk.

Ierland tot slot is bijna 2 keer zo groot als Nederland, maar in Nederland wonen wel bijna 4 keer zo veel mensen. Het is bij ons dus een stuk drukker.

Al die West-Europeanen moeten ergens wonen. Ze verspreiden zich niet netjes over een land. De steden trekken veel mensen omdat daar werk en voorzieningen zijn. Ze vormen het kloppend hart van de West-Europese landen. Wereldsteden als Londen en Parijs hebben inwonertallen van 11 tot 14 miljoen, inclusief de voorsteden. Om al die mensen te huisvesten, is er veel hoogbouw in de steden. Woningen (veelal appartementen) in het centrum zijn klein en duur. Er zijn bovendien elke dag miljoenen mensen die naar hun werk moeten. Inwoners van de steden reizen vaak met het openbaar vervoer, zoals de metro, tram of bus. Maar ook van buiten de steden komen mensen naar het centrum om daar te werken. Rondom de grote steden zijn uitgebreide netwerken van snelwegen aangelegd, die elke dag weer vol staan met auto's en vrachtverkeer. Treinen richting de grote steden zijn in de spits vaak overvol.

De steden hebben niet alleen een nationale functie en aantrekkingskracht, maar ook een internationale. Buitenlandse bedrijven vestigen zich vaak in de grote Europese steden. Zij nemen hun eigen werknemers mee (expats) of huren lokale werknemers in en zorgen zo dus voor werkgelegenheid.

Steden als Londen, Parijs, Amsterdam en Berlijn trekken natuurlijk ook veel toeristen. Zij reizen als groep per toeristenbus of rondvaartboot, of ze nemen de metro, wat eigenlijk de eenvoudigste en snelste manier van vervoer is in een grote stad.

De metro van Londen was de eerste ondergrondse spoorlijn ter wereld en bestaat inmiddels meer



dan 150 jaar. Sinds 2014 rijdt de Londense metro (*The Underground*) zelfs dag en nacht. De metro van Parijs bestaat sinds 1900 en vervoert elke dag ruim 5 miljoen mensen, als er niet gestaakt wordt ... De Parijse metro wordt geëxploiteerd door de RATP (Régie Autonome des Transports Parisiens, oftewel: 'Autonoom Beheer van het Parijse Vervoer'), maar vanwege de vele stakingen wordt het bedrijf ook wel *Rentre Avec Tes Pieds* ('Loop maar terug') genoemd. Sinds 2007 zie je in Parijs (en inmiddels ook in andere Franse steden) veel mensen fietsen. Als alternatief voor de metro, bus of auto heeft de gemeente overal in de stad talloze fietsen neergezet die je voor een paar euro mag lenen, voor een paar uur of een dagje.

Berlijn is een bruisende stad met veel historie. Na de Tweede Wereldoorlog werd de stad verdeeld in een oostelijk en een westelijk deel. Het oosten werd bestuurd door de Russen, het westen door de Amerikanen, de Engelsen en de Fransen. Deze verdeling in oost en west zorgde voor grote verschillen in het straatbeeld. Het westen was kapitalistisch, investeerde in goede bouwmaterialen en infrastructuur, had een vrijemarkteconomie en werd flink beïnvloed door de Verenigde Staten. Het oosten was communistisch, een stuk armer en conservatiever, en beschikte niet over het geld en de middelen die in het westen voorhanden waren.

Sinds de Duitse (en Berlijnse) hereniging in 1990 proberen de regering en het stadsbestuur het oostelijke deel te moderniseren en te renoveren, en zo de balans tussen de beide delen te herstellen.

LES 3 LANDBOUW EN INDUSTRIË

Het klimaat en het landschap bepalen voor een groot deel hoe mensen de grond gebruiken. Regen of zon, kou of warmte, vruchtbare of arme grond, het heeft allemaal invloed op de beslissing van een boer om koeien te gaan houden, graan te verbouwen of wijnranken te planten. Afhankelijk van wat hij met zijn land kan doen, zal de boer besluiten om het te verbouwen of om er koeien op te laten grazen.

Frankrijk is een groot land, en zoals we zagen, heeft het veel minder inwoners per vierkante kilometer dan Nederland. Er is veel landbouwgrond en Frankrijk is internationaal een belangrijk agrarisch land, hoewel ook hier de landbouw terugloopt. Na de Verenigde Staten is Frankrijk de grootste exporteur van agrarische producten en binnen de EU de belangrijkste producent van tarwe, maïs, suikerbieten, kaas en rundvlees.

Frankrijk is bovendien het grootste wijnbouwland van Europa, mede dankzij het Middellandse Zeeklimaat, dat zeer geschikt is voor wijnteelt. Tegenwoordig is er ook in Nederland op beperkte schaal wijnbouw. Dat is mogelijk dankzij nieuwe druivensoorten die beter tegen de kou kunnen. Het ligt dus niet aan de opwarming van de aarde, zoals weleens gezegd wordt.

Ook in het zuidelijk deel van Duitsland wordt veel wijn geproduceerd, maar aanzienlijk minder dan in Frankrijk. De helft van de Duitse bodem wordt gebruikt als landbouwgrond. Toch bedraagt de opbrengst van de landbouw maar 1,1% van het bruto binnenlands product. De industrie is de spil van de Duitse economie met een aandeel van ca. 28% van het bbp. Zoals in vrijwel alle West-Europese landen is ook in Duitsland de dienstensector het grootst (ca. 70%).

Het Duitse Ruhrgebied is het belangrijkste industriegebied van West-Europa. Het ligt ten oosten van de rivier de Rijn en ten noorden van de rivier de Ruhr. In dit gebied werd veel ijzererts gewonnen en vroeger waren er veel steenkolenmijnen (het gebied grenst aan de Nederlandse streek met voormalige steenkolenmijnen in Limburg). De hoogovens en andere fabrieken die steenkool nodig hadden voor hun machines, vestigden zich dicht bij de mijnen. Omdat er in de



industrie veel werk was, kwamen miljoenen mensen in het Ruhrgebied wonen. Grondstoffen konden gemakkelijk worden aangevoerd, over de Rijn en over spoorlijnen en snelwegen. Dankzij deze factoren kon het gebied zich goed ontwikkelen.

Geleidelijk kwam er ook steeds meer industrie die niet van steenkool of ijzererts afhankelijk was. De chemische industrie en elektronica kregen een voorname plaats.

Zag het Ruhrgebied er in het midden van de vorige eeuw vies en grijs uit, langzamerhand groeide het milieubesef. Door de strengere regelgeving werden de lucht en het water schoner. Doordat de fabrieken voldoende kapitaalkrachtig waren, konden oude fabrieken worden afgebroken en nieuwe worden gebouwd.

Tegelijkertijd deden de steden hun best om het wonen in het Ruhrgebied zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Woonwijken die niet meer aan de eisen van de moderne tijd voldeden, werden afgebroken. Steden werden vernieuwd.

Zo ontstond in Oberhausen op het terrein waar eerst de oude staalfabrieken stonden, het CentrO, een van de grootste overdekte winkelcentra van Europa. De 119 meter hoge Gasometer, die vroeger als opslagplaats voor gas dienst deed, werd omgebouwd tot een zeer moderne tentoonstellingsruimte. Een oude kerncentrale veranderde in een pretpark: Kernwasser Wunderland / Kernie's familiepark.

Het Ruhrgebied is nog steeds bezig zich te vernieuwen en het grijze imago van zich af te schudden. Dat lukt goed. In 2010 was het gebied zelfs Culturele hoofdstad: <http://www.ruhr2010.nl/>.